

Onbeş Günden Az Kalmak Üzere Köyüne Giden Kişi Seferî Olur mu?

Allah Teâlâ'ya sonsuz hamd eder, Hz. Muhammed (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'e, âl ve ashabına selam ederiz.

Bu yazımızı, fıkhi toplantılarda her daim dillendirilen, buna rağmen yaz mevsiminde sıklıkla karşımıza çıkan “memlekete giden kişinin seferi olup olmama” meselesine ayırdık. Nasip olursa bu konuyu detaylı bir şekilde izah etmeye gayret edeceğiz. Muvaffakiyet Allah'tandır. Bu konuya dair cevaba geçmeden önce asli vatanın hangi şekilde oluştuğunu bilmemiz gerekir.

Aslî vatan üç şeyden biriyle olur;

- 1) İnsanın doğduğu yer
- 2) Evlenip yaşamayı düşündüğü yer,
- 3) Geçimini sağlamak için yaşamını sürdürmeye karar verdiği yer.

Ergin kişinin doğduğu ve çocukluğunu geçirdiği yerden başka bir yeri vatan edinmiş olan anne babasının ikamet ettikleri yer asli vatanı olmaz[1]. Doğduğu yerle kastımız; günümüzde memleket diye tabir edilen doğup ergenlik çağına girene kadar büyüdüğü yerde hala anne babası duruyorsa orası onun vatanıdır.

Kişi başka bir şehre yerleşecek olsa köyünü, memleketini terk etmeye niyet etmedikçe orası vatan-ı asli olmaktan çıkmaz. Yani gün gelir buraya dönerim, burası memleketimizdir, yazları buraya geliyoruz, emekli olunca memleketime döneceğim gibi hala doğup büyüdüğü yeri vatan kabul eden, göç ettiği şehirde ticari veya başka bir gayeyle duran kişiler memleketlerine velev ki ziyaret için döndüklerinde bile namazlarını tam yani mukim olarak kılmalıdır.

Burada şunu da ifade etmek isteriz ki; bu şekilde suâl eden kişiye memleketine dönmeye niyetin var mı diye sorduğumuzda, nereden bilebilirim, Allah bilir gibi cevap vermektedir. Evet, vakıada memleketine dönmesinin nasip olup olmayacağını Allah bilir. Ancak kişiye sorduğumuz suâl, vakıanın ne olacağı değildir. Bilakis niyetidir. Niyet ile vakıayı birbirine karıştırmamak gerekir.

Bir yerde eşi olan kişi, başka bir belde oturmak üzere ikinci bir eş ile evlenecek olsa her iki belde de vatan-ı aslî olur. Bu şekilde vatan-ı aslînin birden çok olması caizdir. Buna dair âlimlerimiz arasında herhangi bir görüş ayrılığı yoktur.

İhtilafa mevzu olan mesele ise şudur: Mesken ve tarlasını satmadan, hanımı ve çocuklarıyla birlikte göç ederek başka bir yeri vatan edinen kişinin, önceki vatanı hala asli vatan mıdır?

Bazı âlimler, bu kişinin geriye bıraktığı gayrimenkulüne itibar etmemişler ve bir yerin vatan olmasındaki aslî unsurun evlenmek olduğunu söylemişlerdir. Buna göre; “on beş günden daha az kalma niyetiyle önceki vatanlarına (memleketlerine) gittiklerinde namazlarını kısaltırlar” demişlerdir.

Diğer bazıları ise bir yerin vatan-ı aslî olmasında evliliğin etkisiyle birlikte orada mesken edinmesinin de etkili olduğunu söylemişlerdir. Buna göre; on beş günden daha az kalma niyetiyle önceki vatanlarına (memleketlerine) gittiklerinde namazlarını tam kılarlar, demişlerdir. İmam Muhammed (Allah ona rahmet etsin)’in el-Asl adlı eserindeki “evini satıp ailesiyle birlikte göç ederse...” ifadesi bu görüşü desteklemektedir.[\[2\]](#)

Esasen, gayrimenkule itibar edilip-edilmeyeceği hakkında vuku bulan ihtilaf, doğup büyüdüğü yerle ilgili değil sonradan evlenerek vatan edindiği yerle ilgili olmalıdır. Zira kişinin evlenmeksizin doğup büyüdüğü, meskeninin bulunduğu yerin asli vatan olduğunda kimsenin ihtilafı yoktur. Bu vatanın iptal olması için ön görülen şart; sadece evlenip başka bir şehre yerleşmek olmamalıdır. Yani doğup büyüdüğü, arazisinin bulunduğu vatanını terk etmeye niyet etmedikçe orası asli vatani olmaktan çıkmaz. Terk etmeye niyet etmesi ise orada az da olsa yaşamaya veya günün birinde dönmeye niyetinin olmamasıdır.

Aksi halde az sonra imamlardan yapılacak rivayetlerine anlam kazandırmak güçlenecektir.

Bu rivayetleri yapan **Ebu’l-Abbas en-Natifi**[\[3\]](#)’nin kitabı “**el-Ecnas**”a baktığımızda onun, mezhep imamlarından gelen rivayetleri cem ettiğini ve kütüphanesinin son derece geniş olduğunu görürüz.

Şeyhu’l-İslâm Ebu’l-Abbâs en-Nâtifî, el-Ecnas isimli eserinde şöyle der:

Hişam b. Abdillâh[\[4\]](#), **İmam Muhammed** (Allah ona rahmet etsin)’le kendisi arasında geçen konuşmayı şu şekilde nakleder;

İmam Muhammed’e sordum:

–Vatanı **Kûfe** olan birisi başka bir yeri vatan edindikten sonra günün birinde kendine ait bir meskenin bulunduğu eski vatani Kûfe’ye gidecek olsa namazını kısaltır mı?

Bana şöyle cevap verdi:

– Benim içinde bulunduğum durum da böyledir. Kanaatim; eğer başka bir şehri vatan edinirken Kûfe’nin vatani oluşunu terk etmeye niyet etmişse namazını kısaltır.

İmam Muhammed kendi içtiihadını söyledikten sonra hocasının fiilini şu şekilde yorumlar: “**Ebu Yusuf**, Kûfe’ye geldiğinde mukim olarak namazlarını kılardı. Hâlbuki **Medinetu’s-Selâm**’da evi vardı.” Ebu Yusuf’un bu sözü şöyle anlaşılmalı; Kûfe’yi tamamen terk etmeye niyet etmemişti. Fakat (hocam Ebu Yusuf’un fiiline yaptığım) bu tevil Muhammed’in tevilidir[\[5\]](#).

Dikkat edilirse **İmam Muhammed** (Allah ona rahmet etsin) hocası İmam Ebu Yusuf

(Allah ona rahmet etsin)'un sözünü kendisinin de kabul ettiği bir manada yorumlamaktadır. Bu da; kişinin doğup büyüdüğü yeri terk etmeye niyet etmeksizin edindiği ikinci vatanıyla, evvelki vatanının bozulmayacağıdır.

Yani, bir yerin vatan olması için orada yılın belli bir zamanı ikamet etme şartı yoktur. Şayet böyle bir şart olsaydı, 3-5-10 sene çalışıp memleketine dönmek için gideceği yer de vatan-i aslî'si olması icap ederdi. Hâlbuki bunu söyleyen olmamıştır.

Bir yerin **vatan-i aslî** veya **vatan-i ikâme** olmasında en önemli faktör hiç kuşkusuz niyettir. Bu yüzden aslî vatanından göç eden kişinin geriye bıraktığı ev-bark, tarla emsali gayrimenkulün o yerin vatan-ı aslî olarak kalmasında veya kalmamasında etkisi niyete bağlıdır. Şayet kişi evini-barkını satmadığı halde terk ettiği bu diyara bir daha dönmeyeceği şeklinde bir niyet taşıyarak göç etmişse o yer onun aslî vatanı olmaktan çıkmıştır. Zira kişinin bir yerde mülkü olması orasının vatanı olduğu anlamına gelmez. Mümkündür ki orada hiç yaşamayı kastetmediği halde arsayı yatırım amaçlı saklayıp daha sonra satmayı düşünebilir. Fakat evini-barkını, tarlasını satan kişiler genellikle bu şekilde terk ettikleri yere bir daha dönüp yaşamayı kastetmezler.

Bu şekilde yaşadığı diyarı terk edenler günün birinde oraya ziyaret amaçlı gidecek olsalar orası onlar için aslî vatan olmayacaktır.

Zeynuddin İbn Nuceym, el-Bahru'r-Râik isimli esrinde **el-Mücteba** isimli eserden şöyle nakleder: "Zamanımızda uzak beldelere geçim için çıkan birçok Müslümanın içine düştüğü durum şudur ki; göç etmiş olduğu, yani bırakıp gittiği ve uzakta olan köyünde evi veya tarlasını bırakır, yazları ailesiyle veya tek başına oraya gider, evinde belki eşyaları da durur. İyi bilinmelidir ki bu kişinin artık iki vatanı vardır. Biri diğerini iptal etmez[6].

Ezcümle; Ticari veya başka amaçla büyük şehirlere veya başka yerlere giden kişiler, orada evlensinler veya evlenmesinler memleketlerini terk etmeye niyet etmedikleri müddetçe, doğup büyüdüğü yerler onların aslî vatanlarıdır. Velez ki bir günlüğüne dahi oraya gidecek olsalar namazlarını tam kılmalıdırlar.

HÜSAMETTİN VANLIOĞLU BAŞKANLIĞINDA FIKIH KURULU

[1] İbrahim el-Halebî, Ğunyetu'l-Mütemellî/Haleb-i Kebir

[2] İbn Mâze, El-Muhitu'l-Burhânî c:2 s:402; El-Fetâvâ'l-Hindiyye, Şeyh Nizamuddin önderliğinde ilmî bir heyet c:1 s:142

[3] Ahmet b. Muhammed b. Ömer Ebu'l-Abbas en-Nâtifi, ö. 446. Tasnifleri arasında; El-Ecnas, el-Vâkıat, el-Ahkâm, el-Furuk, er-Ravza zikredilmektedir.

[4] Es-Saymerî, Ahbaru Ebi Hanife ve Ashabihi adlı kitabında: Hişam b. Ubbeydillah er-Râzî demiştir. En-Nâtifi ilgili yerde, Hişam b. Abdillâh

demoştir. El-Leknevî'de, Fevaudu'l-behiyye isimli esrinde şöyle der: Hişam b. Abdillab er-Râzî, İmam Ebu Yusuf ve İmam Muhammed (Allah onlara rahmet etsin)'den okumuştur. Zehebî, El-Mîzan'da; Hişam'ın Malikten, Ebu hatim'in de Hişam'dan rivayet ettiğini söyler. Ebu Hatim: Saduk-tur, ondan daha kadr-u kıymetlisini görmedim, demoştir. İbn Hibban: Hişam Sikadır, demoştir. İmam Muhammed'den rivayet ettiğı nevadiri. (Nevadir-u Hişam) ve "salatu'l-eser"i vardır. El-leknevînin bahsettiğı Salatu'l-Eser" sadece namazla ilgili değildir. En-Natifî diğere bablarda da bu kitaptan rivayetler yapmıştır.

[5] El-Ecnas, Ebu'l-Abbas en-Nâtifî. Mahdud, Feyzullah Efendi arş, no: 645 shf, 10,11

[6] Zeynuddin İbn Nüceym, el-Bahru'r-Râik